

Skutil, Jan

[Českoslovenství - součást evropanství: o vzájemnosti a svébytnosti střední Evropy: sborník odborné mezinárodní konference konané k 50. výročí osvobození Československa v Luhačovicích ve dnech 28. a 29. srpna na téma Česko-slovenská vzájemnost a svébytnost v soudobé Evropě]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. V, Řada literárněvědná bohemistická. 1999, vol. 48, iss. V2, pp. 101-102

ISBN 80-210-2347-3

ISSN 1213-2144

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/104769>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

desetkrát v letech 1727–1820 a provenience řady jejích písní. Zjišťuje, že Koniášova Zlatá denice (1728) představuje pozměněný a rozšířený překlad Christopa Pflaumera z němčiny, jehož překladatelem byl Jan Benedikt Smolík (1654, s. 611), který nově zpracoval a rozšířil A. Koniáš s uvedeným titulem (967 str.). Jde o dílo polemické, složené v žánru postily.

Pokud jde o Koniášovu nejznámější práci, o Klíč (1729 a 1749), sestavil toto dílo na základě konzistentního doporučení, aby pořídil katalog bludných knih. Současně v r. 1729 vydal analogickou práci Johann Liberda v Laubně Alfa kai Omega — Klíč Davidův podaný z protestantského hlediska o těchto knihách. Obě edice Koniášových Klíčů posloužily k sestavení Indexu Bohemicorum librorum et corrigendorum ... arcibiskupa Antonína Přichovského (1770), který byl r. 1781 stažen z užívání. J. Bílý zkoumá dále Koniášovu reflexi v obrozenecké a v poobrozenecké literatuře, především u Ungara, u Dobrovského, u Rulíka, u Šembery, u J. Hanuše, u Josefa Jungmanna a u Jaroslava Vlčka aj. Všimá si známosti děl Husových, Chelčického, Komenského u Koniáše; dále biblí, z nichž doporučuje jen dvojí edici Bible svatováclavské, za opravovanou považuje Pražskou biblí z r. 1488, Kutnohorskou biblí (1498), dvě edice bible Severýnovy (1529, 1537), biblí Norimberskou (1540) a všechny edice bible Melantrichovy (1549–1577) a biblí Veleslavínovu z r. 1613; za zavržené má jednodílku kralickou (1596, 1613) a Hallskou biblí (1722–1766). Dále si J. Bílý všimá Koniášových vlastních děl: Jediné choti Beránkovy (1733), Právě moudrosti (1735–1756), Vejetážního naučení (1740, 1750, 1756), Písní na evangelia (1760, 1762), dvou knížek meditací-Svatého upamatování (1753) a její koncepce v Modlitbě. Závěrečné úvahy představují poukaz na Koniášův pravopis a jazyk, jehož pramenem je živá, hovorová řeč. Především ale J. Bílý upozorňuje na nutnost revize Koniášova odkazu.

Jan Skutil

Českoslovenství — součást evropanství. O vzájemnosti a svébytnosti střední Evropy. Sborník odborné mezinárodní konference konané k 50. výročí osvobození Československa v Luhačovicích ve dnech 28. a 29. srpna 1995, v čase 51. výročí SNP, na téma Česko-slovenská vzájemnost a svébytnost v soudobé Evropě. Red. prof. dr. Stanislava Kučerová, CSc., Brno 1996, 432 s.

Sledovaný politologický a historický sborník se zabývá otázkou vzniku Československa a její reflexe především z hlediska Masarykovy koncepce státu a též jeho ukončení v r. 1992. Přináší řadu historických dokladů většinou málo známých a studie předních odborníků starší generace k těmto otázkám. Úvodem je publikován úryvek z prohlášení nezávislosti v r. 1918 a z memoranda k mezinárodním konferencím o ideji Československa (1993) a československé vzájemnosti (1995). Zásadními studiiemi v tomto oddíle jsou práce A. Orta o zápasu E. Beneše a J. Masaryka o demokratickou Evropu a J. Opata o národnostní politice T. G. Masaryka a jejím odkazu dnešku. Václav Fládr vzpomíná na druhý československý odboj, Jan Pinz hodnotí otázku legality a legitimacy v československé a české státnosti. Jan Milř Lochman analyzuje duchovní a mravní rozměr Masarykovy politiky a správně vidí její návaznost na dílo J. A. Komenského. Lubomír Nový chápe T. G. Masaryka jako československé pojítka, Jozef Zúmr podtrhuje vztah našeho prvního prezidenta k Táboru a Ladislav Hejdiánek se zamýšlí nad vzájemným propojením demokracie a pravdy.

Bohumír Bližkovský uvažuje o souvislostech sjednocení Německa s českou otázkou a s reminiscencí k mnichovanství, kdežto Josef Domaňský se zabývá touto otázkou v historických vazbách. Starosta České obce sokolské Jiří Janoš klasifikuje postavení Čechů a Slováků ve střední Evropě a Mojmir Povolný, předseda Rady vzájemnosti Čechů a Slováků v USA, přináší paralelu 28. října 1918 a 1995 viděnou z druhého břehu. Analogickými úvahami jsou stati A. Dubčka o úctě člověka k člověku a národa k národu a Eduarda Goldstückera i Jiřího Nehněvajsy z Pittsburghu.

V. Podborský se kriticky staví k některým nesprávným historickým koncepcím o Velké Moravě publikovaným v USA i v NSR, kdežto Ondrej R. Halaga uvažuje, jsme-li důstojnými nepřijímateli myšlenky „historia magistra vitae“. J. Rychlík přináší bohatě dokladovanou studii o vzniku společného státu Čechů a Slováků, kdežto František Hanzlík přehlíží vývoj názorů na státnost Čechů a Slováků před první světovou válkou a v jejím průběhu. Této otázky na příkladě J. A. Komenského si všimá L. Polášek vztahu T. G. Masaryka a D. Makovického, s reminiscencemi na

L. N. Tolstého Š. Kolofa. Roli československých legií za první světové války hodnotí O. Rampula a československou brannou moc na Slovensku v letech 1918–1919 R. Kozílek.

J. M. Lochman si všímá švýcarských podnětů pro naši demokracii, J. Haubelt Volné myšlenky vzhledem k našemu národu a J. Vaculík problému reemigrace zahraničních Čechů a Slováků po první a druhé světové válce. R. Janouch hodnotí E. Beneše jako budovatele Československa v duchu myšlenky TGM „Bez Beneše bychom republiku neměli“. S. Kučerová rozebírá symboliku osmiček v dějinách Československa a P. Macháček nezvratnost dekretů E. Beneše v r. 1945. Jaroslav Šabata píše o demokratických proměnách ve střední Evropě a E. Busek uvažuje, co zůstalo z převratu let 1989/1990 do dnešní doby. A. Měšťan hodnotí ideu československého státu a slovanství, Č. Adam vidí Československo jako nevyvratitelný pojem, V. Leška uvažuje o budoucnosti dalších česko-slovenských vztahů. J. Minář se zamýšlí nad Evropou budoucnosti: bude-li soustátím nezávislých národů nebo pod silnou hegemonií Německa; pro středoevropskou spolupráci vidí zásadní východisko V. R. Rus v dokonalé informovanosti dějinné a soudobě politické. Maďarské menšiny na Slovensku si všímá F. Broček, pro přínos ve vzájemných česko-slovenských vztazích v budoucnosti vidí východisko v Československých klubech V. Flus. Záležitosti Podkarpatské Rusi připomíná J. Dumnič.

Těžkého dilematu v případě rozpadu státu dvou národů si všímá u řady obyvatel Jaroslav Mezník, otázek evropské integrace S. Patejdl a D. Pustaj, luhačovických česko-slovenských setkání, z nichž poslední před první světovou válkou kodifikovala spisovnou slovenštinu, M. Tomčík. České a evropské dimenze vzdělávání klasifikuje B. Blížkovský, vzájemných vztahů se sousedy všímá si J. Šumavský, literární kontext Kulturního života hodnotí Jiří Urbanec, různých cest v českém a slovenském školství si všímá V. Rosa, slovakismů ve spisovné češtině M. Jelinek, projektu výstavy středoevropského kulturního obrazu F. Pospíšil, luhačovických porad a setkání na Javorině S. Kučerová ve spolupráci s F. Hubáčkem a Š. Roháčkem, závěrů Luhačovic 95 B. Blížkovský.

Soubor statí pečlivě redakčně připravený představuje konglomerát velmi cenných a bohatých úvah k minulosti česko-slovenských vzájemných vztahů, analogický a daleko propracovanější než byl sborník Břeclav — Trnava (1969) týkající se moravsko-slovenské družby dvou jmenovaných okresů, v němž jsme chtěli dokumentovat vzájemné historické propojení dvou národů. Nyní však situace vyvrála zcela jinak, než se dalo předpokládat. Místo konvergentních tendencí byla dána přednost divergentním trendům. Ty byly v historii zřejmě silnější než vzájemné spojitosti a z toho všeho vyplývá i role literatury krásné i politické. Substrát etnik Slovenska a českých zemí je podstatně jiný, Slovensku chybí keltský silnější substrát oproti českým zemím. Geografická vazba někdejšího Uherska je zřejmě silnější než příbuznost jazyková, koncepce ideologická z minulosti přecházející do přítomnosti rovněž. Vznik Československa v r. 1918 byl historickou nutností při rozpadu monarchie, stejně jako proklamace československého národa, již připravila především literatura, Bible kralická a Jan Kollár i jeho Slávy dcera. Pojem Československo vytvořil v r. 1839 J. M. Hurban zřejmě z politických zřetelů, i když vznik slovenštiny štúrovské byl trendem opačným. Slovenská nářečí byla chápána jako jazykově jiná než česká a moravská již od J. Blahoslava (1571), taktéž u J. Dobrovského. Otázka národa ostatně netkví jen ve zřetelích jazykových. I vzájemné dějiny Čechů a Slováků jsou po celé tisíciletí jiné a ideový zřetel vyplývající z korunovace uherských králů v Bratislavě vedl k hlubokému odcizení Čechů a Slováků, jež k jednotě po vyhlášení samostatnosti totálně nepřispělo; stejně tak omezení Uher pouze na Slovensko a západní část Uher v době tureckého záboru. Slovinci po r. 1526 byli jiní než Slovinci po r. 1867, tito viděli jedinou literární i politickou spásu před maďarizací v přiklonění se k Čechům, připojení k Rusku se od 90. let 19. století vylučovalo. Od r. 1945 nastávala však jiná situace, Masarykův demokraticismus vzhledem k jazykovým otázkám po r. 1918 umožnil rozkvět slovesnosti na Slovensku a nikoli jeho čechizaci, v čemž se plně navázalo na myšlenky Ludvíka Štúra. K ideovému osamostatnění a ke vzniku samostatného slovenského národa vedla především literatura. Uvedená kniha představuje zhodnocení minulosti a rozpaky nad vznikající novou přítomností.

Jan Skutil